

EX:PAK

AT.HU

Österreichisch-Ungarische ExpertInnenakademie
Osztrák-Magyar Szakértői Akadémia

OSZTRÁK-MAGYAR INTEGRÁCIÓS MONITOR 2009

IMPRESSZUM

Szerzők: Ezen jelentést az L&R Sozialforschung (Társadalomkutató) készítette

Médiatulajdonos:

L&R Sozialforschung, Liniengasse 2A, 1060 Wien

Minden jog fenntartva, Utánnymás – kivonatosan is csak a forrásadatok megnevezésével engedélyezett

Bécs, 2009. július

Tartalomjegyzék

1	Bevezető – az osztrák magyar integrációs monitorról	2
2	Az osztrák-magyar határmenti régió munkaerő-piaca	2
2.1	Az osztrák-magyar határmenti régió foglalkoztatási helyzetéről	3
2.2	Munkanélküliség az osztrák-magyar határmenti régióban	6
	FACTBOX: Központi indikátorok 2008. (2007.)*	10
3	Az osztrák-magyar vállalati megkérdezés eredményei	11
3.1	Általános hangulatkép	11
3.2	Foglalkoztatási helyzet 2008-ban és annak várható alakulása 2009-ben	13
3.3	A szükségletek alakulása 2009-ben: Munkaerő-felvétel és létszámleépítés szakképesítések és szakmák szerint	14
3.4	A következő hónapok kihívásai	17
3.5	Támogatási igények	17
4	Összefoglalás: Határmenti index AT – HU	18
	FÜGGELÉK: A vállalatok megkérdezéséhez kapcsolódó statisztikai adatok	20

1 Bevezető – az osztrák magyar integrációs monitorról

Az osztrák-magyar integrációs monitor az Osztrák-Magyar Szakértői Akadémia (EXPAK AT.HU) ETE projekt keretében készül. Az EXPAK AT.HU a munkaerőpiaci politika regionális szereplőinek egy olyan fóruma, amely információk és know-how cseréjét, közös projektek koncepciójának elkészítését és végrehajtását, illetve a határon átnyúló munkaügyi együttműködést szolgálja.

A projekt tevékenységének egyik súlypontját képezi az osztrák-magyar integrációs monitor elkészítése. Tartalmilag és módszertanilag ennek érdekében az alábbi lépésekre kerül sor:

- A határmenti régió munkaerő-piacának aktuális helyzetével foglalkozó tanulmányok összefoglalása¹,
- Releváns tanulmányok szakirodalmi elemzése,
- A régió munkaerő-piaci adatainak felkutatása, összegyűjtése és elemzése,
- Vállalatok évenkénti megkérdezésének megszervezése (100 vállalat Magyarországon és 100 vállalat Ausztriában). Az a cél, hogy a vállalatok megkérdezésével a rendelkezésre álló statisztikai adatokon túl olyan vállalati adatokhoz jussunk, amelyek lehetővé teszik a megcélzott intézkedések kidolgozását, és a vállalatok jövőre vonatkozó prognózisainak elemzését.

Az említett elemzés lépéseinek megtételére évente kerül sor, hogy ezáltal minden évben el lehessen készíteni az „Integrációs monitor” jelentést, amely a projekt egész futamideje alatt a közös munkaerő-piaci- és gazdasági övezet alakulását dokumentálja.

Az elkészült jelentés a súlypontok szerint három fejezetre tagolódik:

- Az osztrák-magyar határmenti régió munkaerőpiacát az adat- és szakirodalom-elemzés alapján mutatja be.
- A határmenti régió vállalatainak helyzetét – különös tekintettel a gazdasági válságra – az osztrák-magyar vállalati megkérdezés eredményeinek elemzése alapján ismerteti.
- A határmenti monitor-index olyan indikátorokat tartalmaz, mint a munkanélküliségi ráta, foglalkoztatási arány, a jelenlegi vállalati helyzet megítélése és egyéb. Ezt az indexet a következő években folytatni kell, amely így lehetővé teszi a régiós munkaerő-piac összehasonlító áttekintését. A jövőben ebből az is kiolvasható lesz, hogy a régiók hasonulnak-e egymáshoz, avagy továbbra is eltérően fejlődnek-e. Az utóbbi esetben az EXPAK AT.HU-nak tevékenységeivel megfelelő intézkedésekhez kell folyamodnia, hogy ellene lehessen hatni a helyzet ilyen irányú alakulásának.

2 Az osztrák-magyar határmenti régió munkaerő-piaca

Az Európai Unió tagállamai évek óta több növekedést és foglalkoztatást megcélzó stratégiát követnek, annak érdekében Európát a legversenyképesebb és legdinamikusabb népgazdasággá tegyék. Elsőrendű cél ennek során 2010-ig a

¹ Az összefoglalók megtalálhatók az EXPAK AT.HU honlapján (www.expak.at).

foglalkoztatási ráta (a foglalkoztatottak aránya a munkaképes korú lakáságon belül) 70%-ra, nők esetében legalább 60%-ra történő növelése.

Ezeknek a célkitűzéseknek a fenntartása a jelenlegi gazdasági- és pénzügyi válság miatt különös kihívások előtt áll. A válság hatásai a munkaerő-piacon 2008. őszétől váltak érezhetővé, és jelenleg is a még mindig emelkedő munkanélküliségi adatokban nyilvánulnak meg. Rövidtávon nem látható az enyhülés, és ahogy az integrációs monitor keretében elvégzett vállalati megkérdezés eredményei is mutatják – különösen a magyar vállalatok részéről – nem is várható (vö. 3. fejezet). Legújabb gazdasági prognózisaiban az Európai Bizottság is az elkövetkező két évben tartós munkaerő-piaci problémákkal számol azon várakozások ellenére is, hogy a 2010. évben pozitív gazdasági dinamika veszi kezdetét. Amíg Magyarországon az EUROSAT módszerrel számított munkanélküliségi ráta az elmúlt években 7% körüli volt, a Bizottság aktuális prognózisai alapján 11%-ra való emelkedéssel számol 2010-ben. Hasonlóan negatív az osztrák munkaerő-piac alakulására vonatkozó prognózis, ha enyhébb mértékben is. Míg Ausztriában az utóbbi időszakban a munkanélküliségi ráta 4% körüli volt, mintegy 7%-ra való emelkedés várható. Ugyanakkor ezen adatok értelmezésekor figyelembe kell venni azt is, hogy a jelenlegi gazdasági helyzet nagy dinamikának van kitéve, és a változásokat, mint például a munkanélküliség alakulását jelentős mértékben befolyásolják a nemzeti kormányok részéről megtett intézkedések is.

Az osztrák-magyar határmenti régiót sem hagyták érintetlenül az utolsó hónapok ezen gazdasági fejleményei. Mindez különösen a következőkben felvázolt 2008-as éves adatokban érhető tetten. Miközben 2008. első három negyedévében a munkaerőpiaci helyzet még viszonylag pozitív volt, legkésőbb 2008. negyedik negyedévéől minden régióban kiéleződött a helyzet.

Az elkészült első osztrák-magyar integrációs monitor adatainak referenciapontja a 2008-as év, és a jelenlegi 2009. év első három hónapjának fejleményei. Ezeket az adatokat a következő integrációs monitori jelentésekben folyamatosan továbbvisszük. Itt azonban rá kell mutatni arra, hogy az egyes régiókra vonatkozó bizonyos adatok csak korlátozott mértékben hasonlíthatók össze, vagy egy részük egyáltalán nem áll rendelkezésre.

2.1 Az osztrák-magyar határmenti régió foglalkoztatási helyzetéről

A Kelet-Ausztria/Nyugat-Dunántúl² régió foglalkoztatási helyzetét – függetlenül a viszonylag kis területtől – jelentős különbségek határozzák meg. Vonatkozik ez úgy az osztrák és magyar régiók összehasonlítására összességében, mint az adott nemzeti területeken belüli összevetésekre.

A foglalkoztatási ráta az előző évben Kelet-Ausztriában a burgenlandi 55,1%-os értéktől a bécsi 73,5%-os érték között volt. Alsó-Ausztria 60,3% -kal a középmezőnyben foglalt helyet. Feltűnő, hogy valamennyi szövetségi tartományban a nők alacsonyabb foglalkoztatási rátát mutatnak fel, mint a férfiak. A magyar megyékben nem állnak rendelkezésre nemekre vonatkozó adatok, és a teljes népességre vonatkozó foglalkoztatási ráta sem hasonlítható össze az ausztriaival, mivel itt a 15-74 éves korcsoportot választották összehasonlítási alapnak. A 15-64

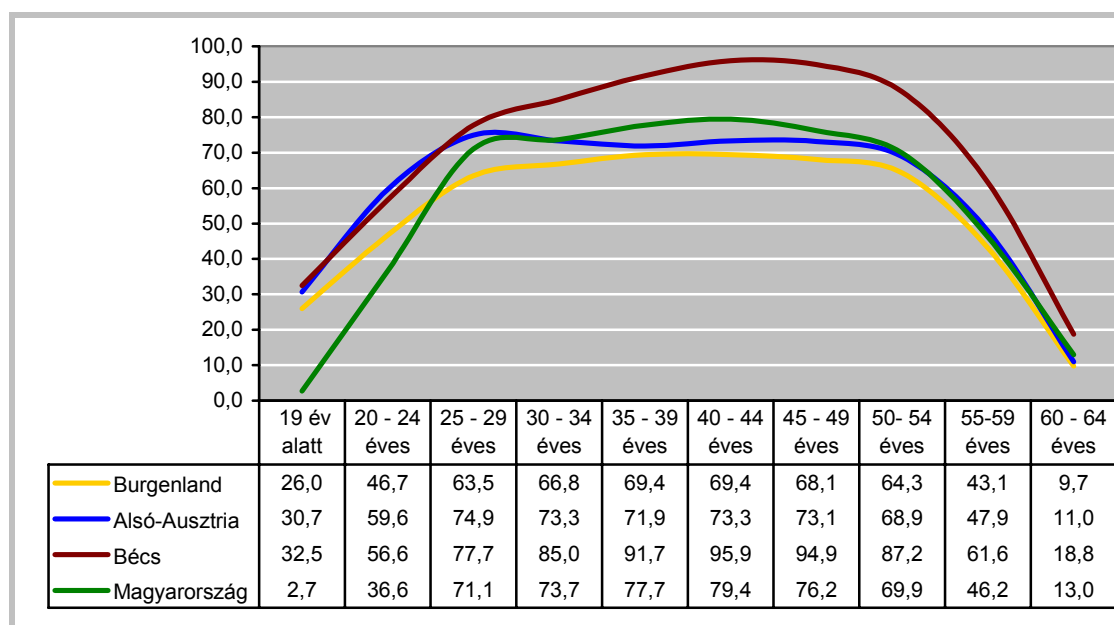
² Kelet-Ausztria: Bécs, Alsó-Ausztria, Burgenland
Nyugat-Dunántúl: Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyék

évesek foglalkoztatási rátája – azaz az osztrák adatokkal összehasonlítható értékek – csak egész Magyarországra vonatkozóan, és csak az EUROSTAT 2007-es évre vonatkozó regionális adatainak megfelelően állnak rendelkezésre.

Nemzeti szinten a magyarországi foglalkoztatási ráta 2008. évben 56,7%-os értéket ért el, ezzel viszonylag jelentősen alulmúlta az ausztriai 67,5%-ot. Magyar oldalon mindazonáltal lényeges különbségek tapasztalhatók kelet és nyugat között. Így Nyugat-Magyarországon lényegesen magasabb a munkaerő-piaci integráció, mint keleten. Ez tükröződik az Eurostat 2007. évi regionális adataiban is: a Kelet-Ausztria és Nyugat-Dunántúl foglalkoztatási rátái közötti különbség csökken, valójában azonban megmarad a csaknem 7 százalékpontos különbség. (lásd a FACTBOX-ot is).

Az Európai Unió által megcélzott 70%-os foglalkoztatási rátától – Bécsset leszámítva – minden régió kisebb, vagy nagyobb mértékben, de összességében lényegesen távol van. Az Európai Bizottság a legújabb előrehaladási jelentésében (vö. KOM(2009) 34 végl., 2009.01.28.³) úgy Magyarországon, mint Ausztriában különösen az idősebb emberek foglalkoztatásában lát hiányosságokat. Valamennyi kelet-ausztriai régióban enyhén csökken az 50-54 éves korcsoport foglalkoztatási rátája, míg az 55 év feletti korosztály esetében már feltűnő a csökkenés. Bár a nyugat-dunántúli régióra vonatkozóan nincsenek összehasonlítható adatok, ugyanakkor országos viszonylatban szintén hasonló trend állapítható meg. (vö. 1. ábra). Az idősebb munkavállalók munkába való integráció javítása mellett a Bizottság megemlíti a lakosság hátrányos helyzetű csoportjainak (pl. migránsok, romák) és – különösen Magyarországon – a fiatalok foglalkoztatását illető hiányosságokat is.

1. ábra: Foglalkoztatási ráták (%) korcsoportok szerint a kelet-ausztriai régiókban és Magyarországon teljes területén, 2008.

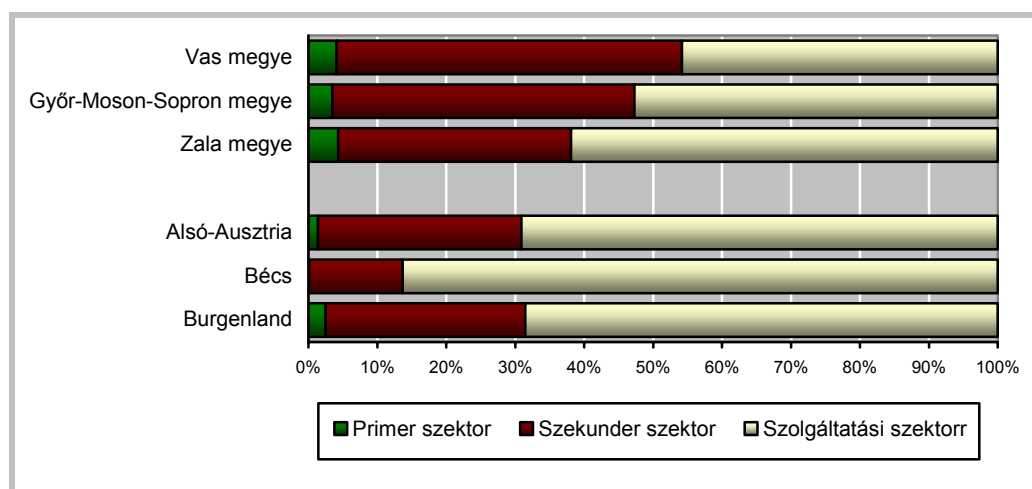

Forrás: BMASK, BaliWeb; KSH – Hungarian Central Statistical Office

³ European Commission – Directorate-General for Economic and Financial Affairs (2009): Economic Forecast – Spring 2009, Brussels

A határmenti régió foglalkoztatási szerkezetére jellemző a szolgáltatási szektor magas fokú jelentősége. Vas megye kivételével a foglalkoztatottak többsége már a tercier szektorban dolgozik. Különösen jelentős a szolgáltatási szektor Bécsben, a foglalkoztatásban betöltött 86%-os arányával. Összességében a szolgáltatási ágazat osztrák oldalon viszonylag nagyobb súlyt képvisel még akkor is, ha az utóbbi években magyar oldalon is egyre jobban nőtt a jelentősége. De továbbra is számottevő a szekunder szektor jelentősége, melynek aránya 34% (Zala megye) és 50% (Vas megye) között mozog. A kelet-ausztriai régiókban már csupán a munkavállalók kevesebb, mint egyharmadát foglalkoztatják a termelő ágazatban. Intenzívebb a foglalkoztatás magyar oldalon a primer szektorban is. Itt még mindig a foglalkoztatottak 4%-a tevékenykedik az erdő- és mezőgazdaságban. Osztrák oldalon ez az arány Burgenlandban 2,5% és Alsó-Ausztriában 1,4%.

2. ábra: Foglalkoztatottak gazdasági szektorok és régiók szerint, 2008.

Források: Ausztria: BMASK, BaliWeb <http://www.dnet.at/bali>, szabad lekérdezés; a nem önállóan foglalkoztatottak száma. Magyarország: Nyugat-dunántúli Regionális Munkaügyi Központ; a 4 főnél többet foglalkoztató azon vállalatok létszámadatai, amelyek székhelye a régióban, illetve a megyében van.

Az utóbbi évek sokat vitatott témája a nem osztrák állampolgárságú munkavállalók foglalkoztatása. Ausztria 2009. tavaszán, az akkori aktuális munkaerőpiaci fejlemények következtéppen 2011-ig meghosszabbította az átmeneti szabályozásokat. Ezzel párhuzamosan külön rendelkezések vannak érvényben, amelyekkel a munkaerő-piac fokozatos megnyitására törekednek. Ide sorolható többek között az un. szakmunkásokra vonatkozó rendelet, amellyel a hiányszakmák tekintetében megkönnyítik a munkaerő-piacra való bejutást, vagy a kétoldalú ingázói-, illetve gyakornoki egyezmény is.

2008-ban éves átlagban Alsó-Ausztria, Burgenland és Bécs szövetségi tartományokban 216.410 külföldi munkavállaló foglalkoztatása szerepel a kimutatásban. Ez megfelel a régióban valamennyi nem önállóan foglalkoztatott körülbelül 15%-os részarányának. Ennek mintegy fele (kb. 120.000) volt az engedélyköteles foglalkoztatott. Magyar állampolgárságú foglalkoztatottak mindenekelőtt Burgenlandban dolgoznak. Itt a magyarok az engedélyköteles foglalkoztatottak hozzávetőlegesen 70%-át teszik ki.

Magyarországon 2009. óta munkavállalási engedély- és minden korlátozás nélkül foglalkoztathatók az Európai Unió állampolgárai (beleértve az EGK állampolgárokat is). Korábban a szakképzetlen munkaerőknek munkavállalási engedélyre volt szükségük. A 2008-ban Nyugat-Dunántúlon mintegy 1000 engedélyből 374 jutott EU tagállambeli személyre. Legnagyobb részét román állampolgárokról volt szó. Osztrák munkavállalóknak három munkavállalási engedélyt adtak ki. EU tagállamokból származó szakképzett munkaerők eddig is engedély nélkül dolgozhattak Magyarországon. 2008-ban a három megyében összesen 423 engedélyhez nem kötött foglalkoztatást jelentettek be. Jelenleg nem állnak rendelkezésre megbízható és teljes körű adatok a külföldiek magyar régiókban történő foglalkoztatásáról, mivel többször változtak az erre vonatkozó jogi szabályozások és a személy besorolását illetően átfedésekre került sor.

A munkaerő-piaci és az ahhoz szorosan kapcsolódó jövedelmi esélyek gyakran jelentik a fókuszpontot a munkavállalók mobilitással kapcsolatos döntéseiben. Ezen a téren jelentős különbségek állnak fenn Ausztria és Magyarország között, így például az egy főre jutó GDP 2006-ban (vásárlóerő paritás PPS (EU 27=100) Nyugat-Dunántúlon 63,8%-ot tett ki. Ezzel szemben Kelet-Ausztria európai összehasonlításban azokhoz a régiókhoz tartozik, amelyekben viszonylag magas az egy lakosra jutó GDP aránya (az EU átlagának 130,2%-a). Ez a magas érték első sorban Bécs jelenlétére vezethető vissza (az átlag 165,9%-a). Alsó-Ausztria (101,4%) és Burgenland (82,1%) lényegesen alacsonyabb egy főre jutó GDP arányt mutatnak fel. Itt mindenképpen hatással bírnak az ingázói folyamatok is: jelentős ingázói jelenléttel fémjelzett regionális munkaerő-piacon olyan szintet érhet el a termelés, amely a helyi lakossággal nem lenne elérhető. Ez ahhoz vezethet, hogy a GDP-t ebben a régióban túlbecsülik, illetve a negatív ingázói szaldóval rendelkező régiókban alábecsülik.

2.2 Munkanélküliség az osztrák-magyar határmenti régióban

Amint a bevezetőben már megjegyeztük, a gazdasági válság a végül növekvő munkanélküliségi számokban mutatkozik meg.

2008 éves átlagában Győr-Moson-Sopron megye 4,1%-kal (regisztrált adatok) a legalacsonyabb munkanélküliségi rátával rendelkezett a határmenti régióban. Alsó-Ausztriában és Vas megyében hozzávetőlegesen 6% volt a munkanélküliségi ráta. Összehasonlítva viszonylag feszültebb helyzet jellemezte Burgenlandot (7,4%), Bécset (7,8%) és Zala megyét (9,4%).

1. táblázat: Munkanélküliségi ráta szövetségi tartományok, illetve megyék szerint 2008. év átlagadatok

	2008		
	Nők	Férfiak	Összesen
Burgenland	7,0%	7,7%	7,4%
Alsó-Ausztria	5,9%	5,9%	5,9%
Bécs	6,5%	9,0%	7,8%
Győr-Moson-Sopron	---	---	4,1%
Vas	---	---	6,1%
Zala	---	---	9,4%

Források: AMS Ausztria, HV, munkaerő-piaci kutatás/statisztika, nemzeti számítás, Nyugat-dunántúli Regionális Munkaügyi Központ.

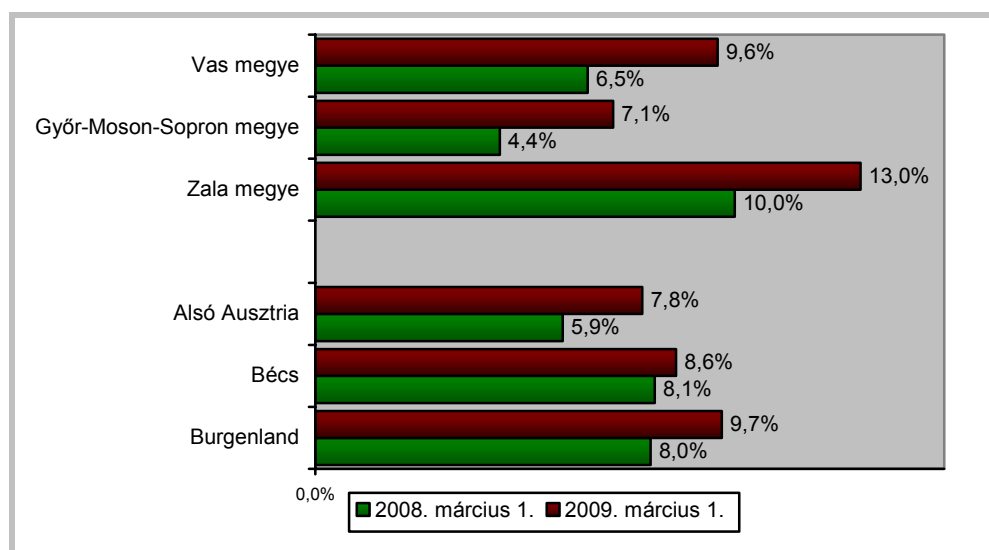
*= A három magyar megyében nem állnak rendelkezésre nemek szerinti adatok.

Az utolsó rendelkezésre álló adatok az előző évvel való összehasonlításban azt mutatják, hogy a gazdasági válság jelentős hatást fejtett ki a munkaerő-piacra. A legnagyobb nyomást a magyar megyéknek kell elviselniük. A regisztrált álláskereső számának növekedése 2009. márciusában az előző év márciusához képest 66%-os volt Győr-Moson-Sopron megyében, 49%-os Vas megyében és 29%-os Zalaiban. A munkanélküliségi ráta ezzel együtt lényegesen – mintegy 3 százalékponttal – emelkedett az előző évhez képest.

Osztrák oldalon valamivel mérsékeltebb volt a munkanélküliség növekedése. 2009. márciusában Bécsben 7%-kal, Burgenlandban 22%-kal és Alsó-Ausztriában 32%-kal emelkedett a munkanélküli személyek állománya. Ezzel mintegy 2 százalékponttal emelkedett a munkanélküliségi ráta Burgenlandban és Alsó-Ausztriában. A régiók közt Bécsben volt a legalacsonyabb a munkanélküliségi ráta emelkedése: csupán 0,5 százalékpontot tett ki.

Az egész határrégióra jellemző, hogy erősebben érinti a munkanélküliség a férfiakat, mint a nőket, mivel eddig elsősorban a termelő ágazatban történtek leépítések. A válság kezdetén nagyobb mértékben mondtak fel kölcsönzött munkaerőknek, illetve a határozott időre szóló munkaviszonnyal rendelkező munkavállalóknak. Összességében megállapítható, hogy a válság mindenek előtt a fiatalokat és az idősebb munkavállalókat, a krónikus betegeket és az alacsonyan képzett személyeket érintette.

1. ábra: Munkanélküliségi ráta 2008. márciusában és 2009. márciusában

Források: AMS Ausztria, HV, munkaerőpiaci kutatás/statisztika, nemzeti számítás, Nyugat-dunántúli Regionális Munkaügyi Központ.
A három magyar megyében nem állnak rendelkezésre nemek szerinti adatok.

A **kelet-ausztriai álláskereső struktúrájának** áttekintése során az alábbi kép körvonalazódik (az értékek 2008. éves átlagadataira vonatkoznak):

A fiatalok aránya (15 - 25 éves korú személyek) egész Ausztriára vonatkozóan hozzávetőleg 16% (Bécs 13,6%, Burgenland 14,7% és Alsó-Ausztria 16,4%) volt. A szabad iparitanuló-helyek száma a gyakorlati képzőhelyet keresők számához viszonyítva a keleti tartományokban különösen rossz volt: itt 3-4 fiatal jutott egy szabad iparitanuló-helyre, országosan ez az arány lényegesen jobb volt, 1,6 fiatal pályázott egy gyakorlati képzőhelyre.

Az idősebb álláskeresők aránya is mindhárom szövetségi tartományban – mindenekelőtt Burgenlandban – nagyon jelentős: az álláskeresők 25,4%-a 50 év feletti, Alsó-Ausztriában ez az arány 22,8% volt és Bécsben 21,4%-ot tett ki (egész Ausztriára vonatkozó adat: 20,6%).

Az iskolai végzettséget tekintve egyértelműen megállapítható, hogy azokat a személyeket fenyegeti leginkább a munkanélküliség, akik a kötelező iskolán (elvégzett 9 osztályon) felül semmifajta más végzettséggel nem rendelkeznek. Az álláskereső férfiak és nők mintegy 46%-a esik ebbe a kategóriába. A másik nagy csoportot azok alkotják, akik szakmunkás végzettséggel rendelkeznek: a munkát kereső férfiak 40%-a és a nők 28%-a rendelkezik legfeljebb szakmunkásképzői végzettséggel. Nőknél még bizonyos szerepet játszik a BMS = „szakmára képző középiskola” (a munkát kereső nők 9%-a végezte el a BMS-t), valamint az érettségi (ugyancsak 9%). Ezzel szemben egyetemi-főiskolai végzettséggel rendelkező nők csupán 5%-a keresett munkát. Férfiak esetében ezek a kategóriák még inkább csekélyebb mértékben reprezentáltak: a munkát kereső férfiak 3%-a végzett BMS-t, 8%-a rendelkezik érettségit is nyújtó végzettséggel, és 3 százalékuk rendelkezik felsőfokú végzettséggel.

Amióta a **gazdasági válság** betört a munkaerő-piacra, különböző személyek csoportjainál különböző fejlemények figyelhetők meg:

A kelet-ausztriai szövetségi tartományokban **fiatalok és a migránsok** alkotják azokat a személyi csoportokat, amelyek elsőként érzik meg a konjunktúra gyengülését. Mindkét csoportot az átlagot meghaladó módon érintette a munkanélküliség emelkedése. Összességében ezennel jobban érintette a munkanélküliség a férfiakat, mint a nőket, mivel a válság először a termelő szakmákat érte el. A válság várható kiterjedése a szolgáltató szektorra a közeljövőben erősebb – és ahogy a szakértők feltételezik tartósabb – veszteséghez fog vezetni a női munkahelyeket illetően.

A jelenlegi tanulmány szempontjából releváns tartományokban ráadásul a bejelentett szabad álláshelyek és gyakorlati képzőhelyek csökkenése figyelhető meg. Mindenek előtt a **gyakorlati képzőhelyet keresők** számára éleződik ki a helyzet, mivel ezekben a tartományokban már ez idáig is jócskán átlépte a gyakorlati képzőhelyet keresők száma a szabad gyakorlati képzőhelyek számát. Ez az aránytalanság tovább fokozódott.

Egy-egy adott szakmát külön-külön tekintve bizonyos különbségek mutatkoznak az egyes szövetségi tartományokban. Burgenlandban mindenek előtt az exportorientált ágazatokban foglalkoztatott munkavállalók érzik a konjunktúra nagymértékű csökkenését, tehát az iparban és kézműiparban, mindenek előtt a fémipari és elektromos szakmák, valamint a segédmunkák területén. Ugyanúgy az irodai-ügyviteli területen és az idegenforgalomban is a munkanélküliség jelentős emelkedését jelzi az AMS. Alsó-Ausztriában a termelő ágazatban volt tapasztalható a munkanélküliség legnagyobb mértékű emelkedése, különösen érintette ez az építőipart (ennek azonban vannak szezonfüggő okai is).

A **nyugat-magyarországi álláskeresők struktúrájának** áttekintése az alábbiakat mutatja (az értékek 2008. évi átlagadataira vonatkoznak):

A nők és férfiak munkanélküliség általi abszolút érintettsége a Nyugat-Dunántúlon közel azonos volt. 2008-ban közel 15.000 férfit és hozzávetőlegesen 14.000 nőt regisztráltak álláskeresőként.

Az iskolai végzettséget tekintve a csupán általános iskolai végzettséggel rendelkező álláskeresők nem olyan mértékben dominálnak, mint a kelet-ausztriai tartományokban. Ezzel szemben az érettségivel rendelkezők nagyobb hányadát alkotják az

álláskeresőnek. Győr-Moson-Sopron megyében az álláskeresők hozzávetőlegesen 30%-ának volt általános iskolai végzettsége, 27%-a rendelkezett érettségizett és 9% felsőfokú végzettséggel. Vas megyében az álláskeresők 36%-a rendelkezett általános iskolai végzettséggel, 32%-a szakmunkás képesítéssel, 26%-a érettségivel és 6% felsőfokú végzettséggel. Zala megyében az álláskeresők 40%-a volt általános iskolai végzettségű, 34% szakmunkás, 22% érettségizett és 5% felsőfokú végzettségű.

Ha az álláskeresők életkorát tekintjük, hasonló kép tárul fel, mint Kelet-Ausztriában: az álláskeresők mintegy 16%-a 25 év alatti és mintegy 23-25%-a 50 év feletti.

A **gazdasági válság** hatásai a három megye munkaerő-piacán az alábbiak szerint alakulnak: a válságnak egész Magyarországon negatív hatásai voltak, miközben Közép- és Nyugat-Dunántúlt különösen erősen sújtotta. A 2009. márciusi összehasonlítás azt mutatja, hogy 2008. márciusához képest különösen Győr-Moson-Sopron megyét érintette súlyosan a munkanélküliség emelkedése: 66%-os növekedés, de Vas megyében is 49% és Zala megyében 29%.

A tartós munkanélküliek – mint munkaerő-piaci projektek potenciális célcsoportja – aránya a nyugat-dunántúli régióban 15% (2009. februári adatok). A megyék között itt is nagy különbségek vannak: Győr-Moson-Sopron megyében ez az arány 6,5%, Vas megyében 15% és Zalában 23,4%.

Ha a különböző ágazatokat vizsgáljuk, Győr-Moson-Sopron megye erős érintettsége abból is adódik, hogy ez a megye erősen összpontosít az autóiparra, és éppen ez volt az az ágazat, amelyet a gazdasági válság negatív hatása elsőként elért. Ugyanez érintette a beszállító vállalatokat, mint pl. az elektronikai ágazatot. De az építő- és textiliparban, valamint a fémipar speciális területein is már korán éreztette hatását a válság.

A válság erősebben érintette az alacsony iskolázottságú személyeket és a kölcsönzött munkaerőket. Különösen Győr-Moson-Sopron megyében a pályakezdőket is átlagon felüli mértékben érintette a munkanélküliség. 2009. januárjában 2008-hoz képest 47%-os az emelkedés. (szemben a Vas megyei plusz 5%-kal, a zalai mínusz 7%-kal és az országos plusz 3%-kal)

FACTBOX: Központi indikátorok 2008. (2007.)*

	Kelet-Ausztria– NUTS 2 szintek				Nyugat-Dunántúl			
	Burgenland	Alsó-Ausztria	Bécs	Összesen NUTS 1 Régió Kelet-Ausztria 2007.	Győr-Moson-Sopron	Vas	Zala	Összesen NUTS 2 Régió Nyugat-Dunántúl 2007.
lakosság	281.190◇	1.597.240◇	1.677.867◇	3.556.297[†]	444.384◇	261.877◇	291.678◇	997.939[†]
GDP/fő 2006 (vásárlóerő-paritáson (EU 27=100))	130,2				63,8			
Inflációs ráta 2008.	3,2 (AUT)				6,0 (HU)			
Aktivitási ráta	59,9%	63,6%	79,3%	74,4%	57,7%**	57,4%**	58,1%**	66,8%
Nők	55,2%	56,7%	74,2%	67,7%	---***	---***	---***	59,5%
Férfiak	62,5%	70,4%	84,5%	81,1%	---***	---***	---***	74,1%
Foglalkoztatási ráta	55,1%	60,3%	73,5%	70,0%	55,7%**	54,3%**	54,3%**	63,4%
Nők	51,7%	53,7%	69,6%	63,6%	---***	---***	---***	56,0%
Férfiak	58,3%	66,8%	77,6%	76,5%	---***	---***	---***	70,9%
Munkanélküliségi ráta	7,4%	5,9%	7,8%	5,8%	4,1%	6,1%	9,4%	5,0%
Nők	7,0%	5,9%	6,5%	6,0%	---***	---***	---***	5,8%
Férfiak	7,7%	5,9%	9,0%	5,6%	---***	---***	---***	4,3%

*= A Kelet-Ausztria és Nyugat-Dunántúl teljes régióra vonatkozó összehasonlítható adatok az aktivitási-, foglalkoztatási- és munkanélküliségi rátákkal kapcsolatosan az EUROSTAT 2007. évi adatain alapulnak. A jelentés készítésekor frissebb adatok nem állnak rendelkezésre.

Az aktivitási-, és foglalkoztatási ráták a 15-64 éves korcsoportra vonatkoznak. A munkanélküliségi ráta a 15 év feletti korcsoportot öleli fel.

Az egyes régiók adatai (Burgenland, Alsó-Ausztria, stb.) a nemzeti adatokon alapulnak.

** = Regionális szinten a ráták csak a 15-74 éves korcsoportra vonatkozóan állnak rendelkezésre.

*** = A három magyarországi megyére vonatkozóan az adatok nem állnak rendelkezésre nemek szerinti bontásban.

◇ = 2008. január 1-i állapot

Források: EUROSTAT, Nyugat-dunántúli Regionális Munkaügyi Központ; AMS munkaerőpiaci adatok

3 Az osztrák-magyar vállalati megkérdezés eredményei

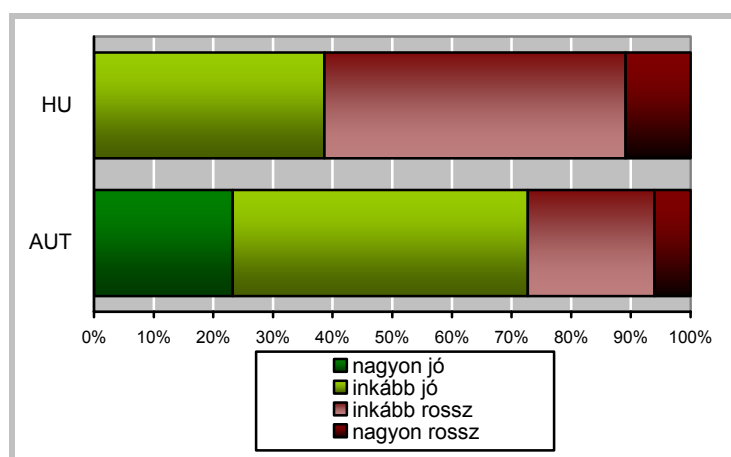
Az EXPAK AT.HU integrációs monitor számára végzett telefonos megkérdezésben 100 határmenti osztrák üzem és a magyar oldalon szintén 100 üzem vett részt. A megkérdezésre 2009. január és február hónapokban került sor, és a 2008-as év gazdasági helyzetére, illetve a folyó 2009-es évben várható fejleményekre terjedt ki.

A mintavételben valamennyi gazdasági ágazat üzei, különböző struktúrájú és méretű üzemek képviseltették magukat, amelyek adalékokat szolgáltatottak a határmenti régióban az aktuális gazdasági helyzettel kapcsolatos hangulatkép kialakításához.

3.1 Általános hangulatkép

A **vállalat jelenlegi helyzetének** megítélésével kapcsolatos kérdés nagyon jelentős különbségeket eredményezett az osztrák és a magyar üzemek között, (igaz mindig bizonyos óvatossággal kell kezelni az osztrák és a magyar vállaltok összehasonlítását, tekintettel azok szektorok szerinti különböző összetételére, az üzem méretére és az ágazatra): amíg osztrák oldalon inkább az optimista vélemények vannak túlsúlyban, a megkérdezett magyar vállalatok többsége inkább pesszimista. Így a megkérdezett osztrák vállalatok mintegy 75%-a ítélte meg helyzetét „nagyon jónak” vagy „jónak”. Magyar oldalon az a vállalatok „csupán” 39%-ára vonatkozik, miközben a mintavételben egyetlen vállalat sem szerepel, amely a helyzetét „nagyon jónak” ítéli meg. Másképp fogalmazva: a megkérdezett magyarországi vállalat 60%-a látja helyzetét „inkább rossznak” és „nagyon rossznak”.

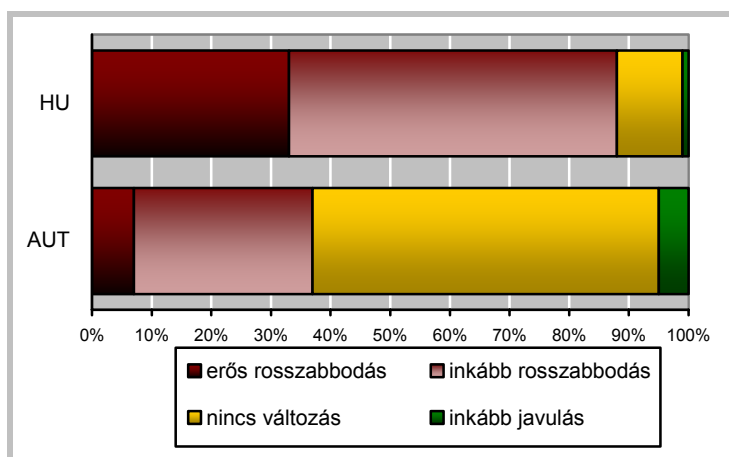
4. ábra: A vállalat jelenlegi helyzetének megítélése

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2009; AUT n = 99, HU n = 95

Hasonló kép rajzolódik ki, amikor arra kérdeztünk rá, hogy a **nemzetközi gazdasági válság milyen hatást fejtett ki az utolsó hónapokban** a vállalatra: amíg az ausztriai megkérdezett vállalatok 60%-a abból indul ki, hogy az utolsó hónapokban nem állapítható meg változás, a magyar vállalatok 55%-a szól „inkább rossz”, és 33%-a egy „nagyon erős rosszabbodásról”.

5. ábra: A gazdasági válság hatásai a vállalatra

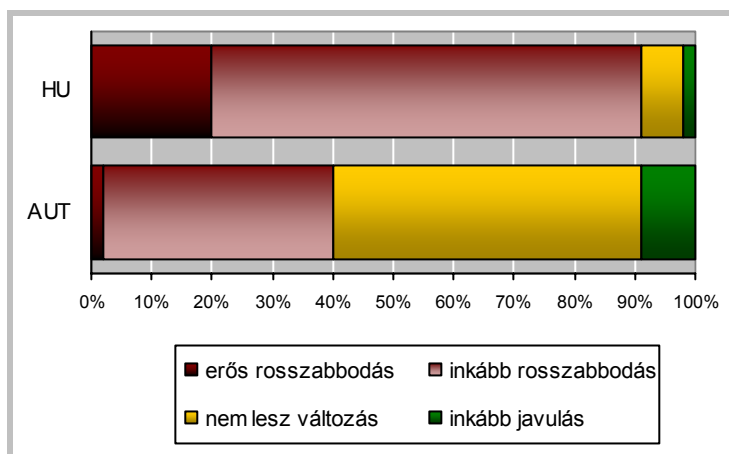
Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2009; AUT n = 97, HU n = 98

A megállapított rosszabbodás okaként úgy a magyar, mint a osztrák oldalon mindenk előtt a kereslet visszaesését jelölik meg (összesen 50%), valamint az ennek következtében beálló forgalomcsökkenést (összesen 25%). Más okok – mint például a növekvő költségek, a külső tartozások növekedése, a kölcsönhöz jutás nehézségei – messzemenően csekélyebb mértékben kerülnek megnevezésre a megállapított rosszabbodás okaként. (minden esetben a válaszok 5%-a alatt)

Azok a vállalatok, amelyek azt a választ adták, hogy (még) nem észlelték a válság hatásait, ezt az állandó, jó keresletre vezetik vissza, valamint arra a tényre, hogy válságmentes ágazatban (pl. egészségügyi területen) tevékenykednek (minden esetben a válaszok 30%-a felett).

A **2009. évre vonatkozó becslések** tekintetében ismét nagy különbségek észlelhetők az osztrák és a magyar vállalatok között: Amíg az osztrák vállalatok közel fele a 2009. évre semmifajta változással nem számol, az ennek megfelelő magyar részarány 7%. Itt túlsúlyban vannak azok a vállalatok, amelyek az „inkább rosszabbodás” (70% felett), illetve az „erős rosszabbodás” (20%) választ adták.

6. ábra: A gazdasági válság hatásai a vállalatra a 2009. évben

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2009; AUT n = 87, HU n = 96

A várható fejlemények okai – legyen szó rosszabbodásról vagy annak a feltételezéséről, hogy nem kell számolni változásokkal – egybeesnek az elmúlt hónapokban bekövetkezett változásokkal.

A rosszabbodásokért első sorban a kereslet, illetve a forgalom visszaesése tehető felelőssé (kb. 45%, illetve 25%), ehhez Magyarországon még hozzájön a munkaerő-leépítés (13%) és az árak változtatása (10%). Az osztrák válaszadók 12%-a ezzel szemben mindenképpen növekvő kereslettel számol.

Annak okaként, hogy semmilyen hatás nem várható, elsősorban a stabil és jó keresletet nevezik meg (valamennyi válaszadó 45%-a), valamint azt, hogy válságbiztos ágazatban fejtik ki tevékenységeiket (a megnevezések 20%-a felett).

3.2 Foglalkoztatási helyzet 2008-ban és annak várható alakulása 2009-ben

Eltekintve az elmúlt évben számos üzemben tapasztalható gazdasági nehézségektől, a **2008. évet** összességében a foglalkoztatás pozitív alakulása jellemezte. Azok az üzemek, amelyek az elmúlt évi új felvételekről és elbocsátásokról teljes körű adatszolgáltatást nyújtottak, 55%-ban munkaerő-felvételt jeleztek, 36%-nál a személyi állomány állandó volt és mintegy minden tizedik üzemben került sor létszámcsökkentésre.

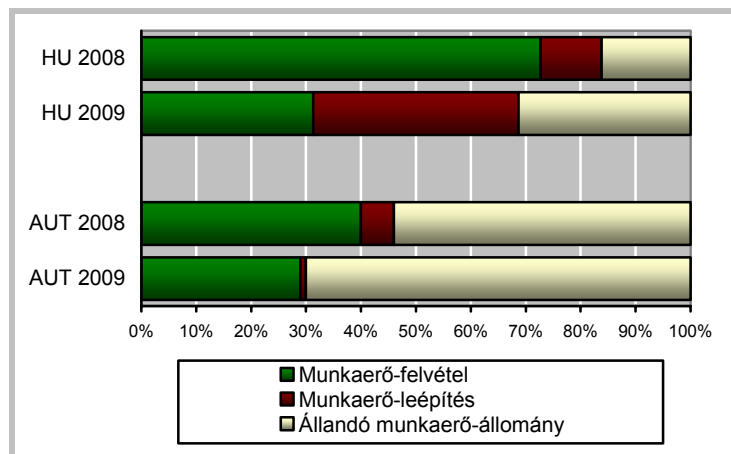
Részletesen megvizsgálva azt látjuk, hogy 2008-ban minden osztrák oldalon megkérdezett üzem 45%-a és a magyar vállalatok 81%-a vett fel új munkaerőt. Létszámot épített le az osztrák vállalatok 14%-a, és a magyar válaszadók 32%-a. Az új felvételek és a létszámcsökkentések száma a mintavételben szereplő különböző nagyságú vállalatok vonatkozásában nagy eltéréseket mutat. Az osztrák oldalon leginkább képviselt mikro- és kisvállalkozások átlagosan hét új munkatársat vettek fel. Összegezve: az új felvételek száma közel 300 személyt tesz ki. Az elbocsátott személyek száma 199 foglalkoztatottat jelent. A megkérdezett magyar vállalatok, amelyek túlnyomóan a közép- és nagyvállalatok kategóriájába tartoznak, átlagosan 31 új felvételt mutatnak fel. Itt összességében közel 2280 új munkatársat vettek fel. A létszámcsökkentések pedig 259 munkatársat érintenek.

A most folyó **2009. évre** vonatkozó **várakozások** jelentősen pesszimistábbak – az osztrák vállalatoknak csupán 28%-a és magyar oldalon az üzemek 36%-a jelezte azt, hogy munkaerő-felvételt tervez. Az ezzel kapcsolatos nagyságrendek is inkább szerények, mint a 2008-ban megvalósult felvételek. Amíg az előző évben 2500 új munkaerőt vettek fel, a folyó évre összesen 353 tervezett új felvételt jelöltek meg. (73 felvételt terveznek az osztrák üzemek és 280 felvételt a magyar vállalatok). Ennek megfelelően osztrák oldalon üzemenként átlagosan 3 felvétellel, míg magyar oldalon 9 új munkatárssal lehet számolni. Különösen a magyar üzemekben várható az elbocsátások számának növekedése számú. A válaszadók részéről megbecsült nagyságrend közel 500 foglalkoztatottra terjed ki, és így kétszer olyan magas, mint az előző évben ténylegesen végrehajtott létszámleépítés.

Azok az üzemek, amelyek erre az évre munkaerő-felvételeket terveznek, osztrák oldalán megtalálhatók úgy a szekunder-, mint a terciér szektorban: közel minden harmadik vállalat azt jelezte, hogy új felvételeket tervez. Magyar oldalon a szekunder szektorban gyakrabban terveznek új felvételeket (a válaszadók jó 40%-a), mint a terciér szektorban, ahol minden harmadik üzem számol új felvétellel.

Összességében az üzemek közel fele számol állandó munkaerő-állománnyal a 2009. évben, jó 15% első sorban magyar üzemek – csökkenő személyi állományból indulnak ki, és a válaszdók még mindig közel egyharmada tervez több felvétellel, mint elbocsátást, azaz összességében ebben a naptári évben növekvő munkatársi létszámmal számol.

7. ábra: (Várható) munkaerő-állomány 2008-ban és 2009-ben

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2009; AUT 2008 n = 97, AUT 2009 n = 83; HU 2008 n = 87, HU 2009 n = 67

3.3 A szükségletek alakulása 2009-ben: Munkaerő-felvétel és létszámleépítés szakképesítések és szakmák szerint

Azok az üzemek, amelyek a folyó 2009. évre is **munkaerő-felvételeket** terveznek, elsősorban szakképzett munkaerőt keresnek (hozzávetőleg 60%). Magas kvalifikációt igénylő munkakörök betöltését tervezi az osztrák vállalatok közel fele, a magyar vállalatok egyharmada. Ez utóbbiak ugyanilyen arányban keresnek munkatársakat segéd- és betanított munkákra. Összehasonlításképpen ez egy olyan kvalifikációs szegmens, amellyel ugyancsak szűkösek az osztrák üzemekben való elhelyezkedési kilátások. A felvételeket tervező üzemeknek csupán jó egy ötöde nevezi meg ezt a foglalkoztatási területet.

Azon üzemek esetében, amelyek a megkérdezés időpontjában **létszámleépítést** terveztek (9%-a az osztrák- és 37%-a a magyar üzemeknek), megállapítható, hogy hasonlóan a tervezett felvételekhez, mintegy háromnegyed részben elsősorban a szakmunkaerőket szándékoznak elbocsátani. Az üzemek mintegy fele tervezi a betanított munkaerők leépítését. Összehasonlíthatóan legritkábban a magasan kvalifikált munkatársakat érinti a leépítés, miközben azért ebben a körben is minden ötödik vállalat tervez leépítést.

Az egyes konkrétan megnevezett szakmák, amelyekben új felvételeket és/vagy elbocsátásokat terveznek, a mintavétel összetétele vonatkozásában a gazdasági szektorok között nagy szórást mutatnak.

A következő áttekintés a szakmák szakmacsoportok szerinti összefoglalásán alapul; azoknak az üzemeknek a számát összegzi, amelyek egy bizonyos szakmacsoportban új felvételeket vagy elbocsátásokat terveznek, és így nem ad felvilágosítást a várható

nagyságrendekről. Ez az eredmény, az alapjául szolgáló kérdőívek számának megfelelően is, egyfajta hangulatképként értendő.

Így például a „betegápoló személyzet és szülészek” szakmacsoportban osztrák oldalon több vállalkozás is található, amely új felvételt tervez azon vállalkozásokkal való összehasonlítva, amelyek elbocsátásokat jeleztek. Ugyanez vonatkozik az „informatiótechnológia” szakmai területre is, ahol az üzemek több szakmacsoportot is feltüntettek.

Ezzel ellentétben olyan szakmacsoportok, mint például a „gépjármű-szerelő és szerviz” (osztrák üzemekben), vagy a „kereskedelem, értékesítés és reklám” szakterület szakmái (magyar vonatkozásban) „veszteseknek” tekinthetők – itt több válaszadó üzem tervez létszámleépítést, mint a mintavételben szereplő azon üzemek, amelyek ezen szakmacsoportokra új munkaerőket akarnak alkalmazni.

2. táblázat: A szükségletek alakulása szakmacsoportok szerint

Ausztria: Szakmai területek és szakmacsoportok – Győztesek/Vesztesek			Magyarország: Szakmai területek és szakmacsoportok – Győztesek/Vesztesek		
Szakmai terület	Szakmacsoport		Szakmai terület	Szakmacsoport	
Építőipar, kapcsolódó szakmák, faipar	Magasépítés és építéstechnika	↗	Építőipar, kapcsolódó szakmák, faipar	Magasépítés és építéstechnika	↗
Iroda, gazdaság és jog	Titkárság és asszisztencia, ügyvitel	↗		Belsőépítéssel és lakberendezés	↗
Egészségügy és gyógyszerészet	Betegápoló-személyzet és szülészek	↗	Iroda, gazdaság és jog	Bank és biztosítás	↗
Grafika, foto és papír	Grafika és mintarajzolás	↗		Ipari- és kereskedelmi gazdaszok	↗
	Műszaki rajzolás	↗	Vegyipar, műanyag, nyersanyag és bányászat	Vegy- és műanyagipar	↗
Kereskedelem, értékesítés és reklám	Értékesítési külszolgálat és eladás-közvetítés	↗	Elektromosság és elektronika	Villanoszerelés és üzemi villanoszerelés	↗
Segéd munkák és kisegítő munkaerők	Takarítás, karbantartás és kiszolgálás	↗	Kert-, táj- és erdőgazdaság	Mező- és állatgazdaság	↗
Szálloda- és vendéglátóipar	Konyhai- és felszolgáló szakmunkaerők	↗	Egészségügy és gyógyszerészet	Gyógyászateszköz-kereskedelem	↗
Információtechnológia	Elemzés és szervezés	↗	Segéd munkák és kisegítő munkaerők	Takarítás, karbantartás és kiszolgálás	↗
	Adatbankok	↗	Szálloda- és vendéglátóipar	Konyhai- és felszolgáló szakmunkaerők	↗
	Szoftvertchnika és programozás	↗		Konyhai- és felszolgáló segéd munkáerők	↗
Szociális terület, nevelés és képzés	Szociális gondozás, tanácsadás és terápia	↗	Információtechnológi a	Elemzés és szervezés	↗
Tudomány, kutatás és fejlesztés	Gépgyártás, elektromosság és elektronika	↗		Számítógép- és hálózati technika, telekommunikáció	↗
Iroda, gazdaság és jog	Irodai kisegítő munkák	↔		Gép-, berendezés- és készülékgyártás, szerviz	↗
	Gazdasági- és adótanácsadás, Controlling	↔	Gépek, gépjármű és fémipar	Fém kitermelése és feldolgozása	↗
	Tanácsadás, beszerzés és eladás	↔		Gépjármű-mechanika és szerviz	↗
Gépek, gépjármű és fémipar	Gépjármű-mechanika és szerviz	↘	Textil, divat és bőr	Ruhakészítés és textílfeldolgozás	↔
			Építőipar, kapcsolódó szakmák, faipar	Mélyépítés és útfenntartás	↘
			Grafika, foto és papír	Nyomatás	↘
			Kereskedelem, értékesítés és reklám	Tanácsadás, beszerzés és eladás	↘
				Értékesítési külszolgálat és eladás-közvetítés	↘
			Információtechnológi a	Adatbankok	↘
			Gépek, gépjármű és fémipar	Fém megmunkálás	↘
			Közlekedés, szállítás és szállítási szolgáltatások	Raktározás, szállítás, szállítmányozás és a logisztika	↘

* Ez az áttekintés azon megkérdézett üzemek adatainak összesítésén alapul, amelyek egy bizonyos szakmacsoportban új felvételeket, ill. elbocsátásokat terveznek.

↗ = A szakmacsoportban több megkérdézett üzem tervez felvételt, mint elbocsátást. ↔ = A felvételt tervező üzemek száma ugyanannyi, mint az elbocsátást tervezőké. ↘ = Több üzem tervez elbocsátást, mint felvételt a szakmacsoportban.

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2009; AUT tervezett új felvételek n = 27, AUT tervezett munkaerő-leépítés n = 8 ; HU tervezett új felvételek n = 31, HU tervezett munkaerő-leépítés= 22

3.4 A következő hónapok kihívásai

A jelenlegi gazdasági problémák okán a vállalatoknak számtalan kihívással kell szembesülniük. Ez kiderül a mostani megkérdezésre adott válaszokból is, bár osztrák oldalon – elsősorban a szolgáltató szektor mikro- és kisvállalkozásainak köréből – körülbelül minden hetedik válaszadó azt a nézetet képviselte, hogy a következő hónapok kihívásai csupán a „szokásosak”, és a gazdasági válság miatt nem várhatók különösebb nehézségek.

Amennyiben kihívásokról esik említés, akkor elsősorban a megkérdezett vállalatok azzal kapcsolatos aggályairól van szó úgy osztrák, mint magyar oldalon, hogy megrendelés-állományukat növelni-, vagy legalábbis stabilizálni tudják-e (HU: 65%; AUT: 43%), részben ugyanez vonatkozik explicite módon a forgalom alakulására is (HU: 13%; AUT: 12%).

Minden más megnevezett indokolási kategóriában – a válaszadási minta összetételének megfelelően is – világosan láthatóak a különbségek az osztrák és a magyar vállalatok között a jelenlegi kihívások megítélését illetően. A magyar vállalatok egy része számára a munkaerőlétszám biztosítása (34%), valamint egyáltalán az üzem fenntartása (10%) áll a középpontban. Majdnem minden ötödik vállalat szól költségcsökkentésre irányuló erőfeszítésekről, hogy ezekkel megtakarításokat tudjanak elérni. Ezek olyan aspektusok, amelyeket az osztrák vállalatok viszonylag ritkábban neveznek meg (6% és 9% között). Összevetve az előbbivel, itt a marketing, az üzemen belüli átszervezés és a minőség javítása területein végrehajtandó intézkedésekben látja az üzemek mintegy 10%-a az elkövetkező hónapok kihívásait. A kihívások olyan területei, amelyek magyar oldalon csekélyebb súllyal szerepelnek. (egyetért vele a válaszadók közel 3%-a)

A helyzet megoldására a tervezett intézkedések egész sorát vonultatják fel, miközben ezzel kapcsolatosan az Ausztriában és Magyarországon részint eltérő kihívásokból adódóan a vállalatok is nagyon különböző stratégiákat helyeznek kilátásba. Amíg az osztrák vállalatok mindenekelőtt az intenzívebb marketingre (32%, szemben a magyar 12%-kal), az ügyfél-megelégedettség biztosításával és javításával való tevékenységekre (13%, szemben a magyar 2%-kal) helyezik a hangsúlyt, a magyar vállalatok elsősorban a beruházásokat kívánják elhalasztani vagy csökkenteni (40%). Ez utóbbi egy olyan stratégia, amelyet egyetlen osztrák vállalat sem jelzett. Ráadásul hozzávetőleg minden negyedik válaszadó magyar üzem azt is tudja, hogy a folyó évben nem tervez új munkaerő-felvételt, illetve egyes interjúalanyok azon a véleményen is vannak, hogy létszámot kell majd leépíteniük. A magyar üzemek részére egy további fontos stratégia a belső költségelemzésben és az üzemi költséghatékonyság növelésében nyilvánul meg (26%). A három legutóbb megnevezett stratégia az osztrák vállalatoknál nem játszik lényeges szerepet (egyetért vele maximum 5%).

3.5 Támogatási igények

Milyen támogatásokra van szükségük a vállalatoknak a kihívások kezelésére? A pénzügyi támogatások állnak a vállalati igénylista élén, legyenek azok a munkavállalók részére juttatott támogatások – például bértámogatások – formájában, amit mindenekelőtt a magyar interjúalanyok jelöltek meg (HU: 63%; AUT: 9%), vagy egyéb pénzügyi támogatások formájában, amennyire azt pontosabban is megnevezték, leginkább beruházási támogatási igények merültek fel (HU: 32%; AUT: 50%). Emellett

– ugyanolyan arányban úgy az osztrák, mint a magyar üzemek – az adócsökkentéseket jelölték meg, mint fontos és szükséges intézkedéseket (valamennyi válaszadó 13%-a). Hogy mennyire bizonyult elegendőnek az Ausztriában 2009-ben végrehajtott adóreform az itt megkérdezett vállalatok szempontjából, az az interjúk alapján nem ítélték meg. Mindez vonatkozik a magyar kormány által végrehajtott intézkedésekre is.

Explicite a magyar vállalkozások 13%-a és az osztrák üzemek 5%-a jelöli meg a bér járulékos költségeinek csökkentését is. Az EUROSTAT mindkét országban átlagon felüli munkára vonatkozó implicit adókulcsot⁴ mutat. Továbbá közel minden tizedik válaszadó számára a hitelek kamatterheinek csökkentése lenne a szükséges támogatási eszköz a válság kezelésére. Ezen kívül a magyar üzemek 12%-a jelezte azt, hogy fontosak lehetnének a nyilvános pályázatok, azaz a közszféra által támogatott beruházások a konjunktúra élénkítése érdekében. Osztrák cégek viszont lényegesen több és gyakoribb nyilvánossági (PR) munkát és kampányt tartanak szükségesnek – egyik osztrák interjúalany úgy nyilatkozott, hogy nem kell a válságot negatív sajtó- és médiavisszhanggal erősíteni.

Az összes többi támogatási lehetőséget összehasonlíthatóan csekély számú üzem jelöli meg.

Támogatási intézkedéseket elsősorban kormányzati oldalról (HU: 67%; AUT: 42%) és a munkaügyi szervezetektől várják (HU: 58%; AUT: 28%). Ebben a vonatkozásban a magyar cégek fokozottabban hozzák fel az Európai Unió általi támogatás szükségességét, mint az osztrákok (43%, szemben az osztrák 7%-kal). Az osztrák üzemek ezzel szemben viszonylag gyakrabban nevezik meg a gazdasági kamarát, mint a válság kezelését elősegítő támogató intézményt (35%, szemben a magyarországi 11%-kal). Úgy Magyarországon, mint Ausztriában minden tizedik üzem kérne támogatást a tartományi kormányzattól/megyétől, illetve regionális támogató struktúráktól.

4 Összefoglalás: Határmenti index AT – HU

A határmenti index AT – HU egy összefoglaló értékelési rendszert jelent, amit a következő évek integrációs monitori jelentéseiben folytatásra kerül, és így lehetővé teszi a régiós munkaerő-piaci helyzet összehasonlító áttekintését.

Lehetővé teszi egyrészt az osztrák és magyar régió, azaz a kelet-ausztriai és nyugat-dunántúli helyzet összehasonlítását, másrészt elemezni lehet segítségével a régiók fejlődésének időbeni alakulását.

Az a cél, hogy valamilyen komplex eszközhöz jussunk, amely a munkaerő-piaci statisztikából nyert objektív dimenziókat a régió munkaadóinak szubjektív véleményével kombinálja.

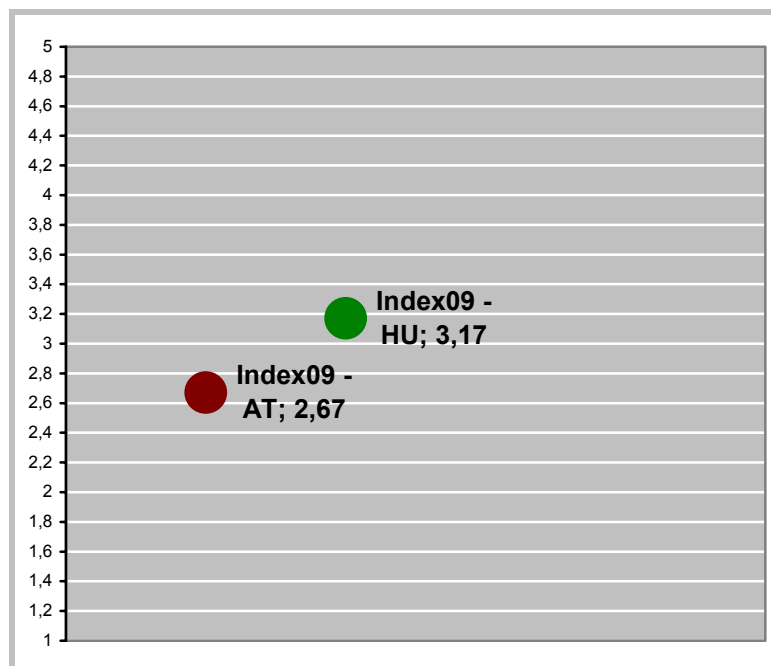
⁴ A munka implicit adórátája (ITR) kiszámítása úgy történik, hogy a munkavállalói jövedelemre kivetett - munkaadókat és munkavállalókat terhelő közvetlen és közvetett - adókat és társadalombiztosítási járulékok összege osztva egy ország teljes gazdasági térségében keletkezett - adókkal megnövelt - munkavállalói jövedelemmel és a foglalkoztatottak számával. A munka implicit adórátája (ITR) a munkavállalói jövedelemre vonatkozik (kizárva a szociális transferekre vonatkozó elvonási terheket, idesorolva a nyugdíjakat is). A munka implicit adórátáját úgy kell tekinteni, mint a munkajövedelmekre jutó átlagos effektív elvonási teherre vonatkozó indikátort. Vö. EUROSTAT

Ehhez egy additív indexet hoztunk létre, amely az alábbi indikátorokat foglalja magában:

- munkanélküliségi ráta
- foglalkoztatási ráta
- a jelenlegi vállalati helyzet megítélése
- a jövőbeni vállalati helyzet megbecslése
- a munkaerő-állomány alakulása 2008-ban (felvételek - elbocsátások szaldója)
- a munkaerő-állomány várható alakulása 2009-ben (felvételek - elbocsátások szaldója)

Az index képzéséhez az indikátorok egydimenzióssága és indikátorként ugyanaz az értéktartomány szükséges. Ehhez minden egyes indikátorra kiszámítottuk az összesített átlagtól való százalékos eltérést és hozzárendeltük egy ötfokozatú skálához (értéktartományok: 1-től 5-ig, 1 = átlagon felüli teljesítmény, 5 = átlagon aluli teljesítmény). Az értékek összege osztva az indikátorok számával megadja az adott indexértéket, amely 1 és 5 között helyezkedhet el. Minél alacsonyabb az indexérték, annál pozitívabb az adott régió teljesítménye.

Az első határmenti index AT.HU eredménye 2,67-es értékével Kelet-Ausztria számára mutat jobb teljesítményt, szemben a Nyugat-Dunántúl 3,17-es értékével.

Mindez azt mutatja tehát, hogy a munkaerő-piaci teljesítmény Kelet-Ausztriában valamivel jobb eredményt ér el, mint Nyugat-Dunántúlon. Ez nem okoz további meglepetést, ha az ember felidézi magának azokat a számokat, amelyek a jelentésben a munkanélküliségi rátát, a foglalkoztatási rátát, valamint a vállalat hangulatképét jellemzik. Láthatóvá válik azonban az is, hogy mindét országban mindenekelőtt az idősek és a fiatalok részére kell intézkedéseket hozni. Éppen ezeken a területeken van szükség átfogó stratégiákra és intézkedésekre.

FÜGGELÉK: A vállalatok megkérdezéséhez kapcsolódó statisztikai adatok

Az EXPAK AT.HU integrációs monitor számára végzett telefonos megkérdezésben 100 vállalat vett részt az osztrák határmenti régióból és 100 vállalat a magyar oldalról.

A megkérdezett vállalatok összesen 30%-a mikro-vállalkozás (10 foglalkoztatottig), a vállalatok további 34%-a 10-50 munkaeerőt foglalkoztat. Ezek a kisüzemek erőteljesebben képviseltetik magukat az osztrák mintában. Magyar oldalon több közepes és nagyvállalat is szerepel, amelyek részt vettek a megkérdezésben. Körülbelül minden ötödik üzem a megkérdezés időpontjában magyar állampolgárságú munkatársakat is foglalkoztat. A magyar oldalon ezzel szemben csak nagyon ritka esetben, konkrétan csak két üzem foglalkoztat osztrák állampolgárságú munkaeerőt. Összességében úgy az osztrák üzemekben foglalkoztatott magyar állampolgárságú munkatársak aránya, mint a magyar vállalkozásoknál foglalkoztatott osztrákoké az összes foglalkoztatathoz mérten mégiscsak nagyon alacsony.

A megkérdezett üzemek közel 10%-a foglalkoztat kölcsönzött, illetve átadott munkaeerőt. Az osztrák üzemek vonatkozásában hozzávetőleg 150 kölcsönzött munkaeerő tevékenykedik, míg magyar oldalon 370 személy. Ez ezekben az üzemekben az összes foglalkoztatott átlagosan 10%-os aránynak felel meg. Külföldi-, azaz magyar vagy osztrák állampolgárságú kölcsönzött munkaeerők csak kivételes esetekben kerülnek alkalmazásra.

Az osztrák és magyar vállalatok közel egy harmada képez szakmunkástanulókat. Ezekben az üzemekben átlagosan mintegy három tanuló részesül szakmunkásképzésben.

Az üzemek többsége elsősorban a regionális térségben fejti ki gazdasági aktivitását. Ezek az üzemek összehasonlításként ritkán ápolnak határon túli gazdasági kapcsolatokat Ausztria, ill. Magyarország irányába. Jelentősen nő a határmenti régió – mint gazdasági övezet – jelentősége a nemzeti és nemzetközi szinten tevékenykedő vállalatok körében.

Megjegyzés: A mintavételezés osztrák oldalon a régió belüli gazdasági osztályok és az üzemek nagysága szerinti eloszlás alapján történt. Magyar oldalon elsősorban azok az üzemeket szolgáltatták meg, amelyek kapcsolatban állnak a munkaügyi központtal. Ezen eltérő irányú megközelítési szempontok miatt csak korlátozottan lehetséges a magyar és osztrák vállalatoknál kapott eredmények közvetlen összehasonlítása.

3. táblázat: Gazdasági ágazat szerint

	A vállalat helyszíne		
	AUT	HU	összesen
	Részarány	Részarány	Részarány
Primer szektor	1%	4%	3%
Szekunder szektor	18%	48%	33%
Tercier szektor	81%	48%	65%
Összesen	100%	100%	100%

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2009

4. táblázat: A vállalat nagysága a telephelyen

	A vállalat telephelye		
	AUT	HU	Összesen
	Részarány	Részarány	Részarány
Mikrovállalkozás (10 foglalkoztatottnál kevesebb)	49%	10%	30%
Kisvállalkozás (10 – 50 foglalkoztatott)	30%	38%	34%
Középvállalkozás (50 – 250 foglalkoztatott)	10%	37%	24%
Nagyvállalat (250-nél több foglalkoztatott)	10%	15%	13%
Összesen	100%	100%	100%

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2009; AUT n miss = 1.

5. táblázat: Üzemi struktúra

	A vállalat helyszíne		
	AUT	HU	Összesen
	Részarány	Részarány	Részarány
Egy üzemes – egy munkahelyes vállalkozás	62%	38%	50%
Egy üzemes - több munkahelyes vállalkozás	16%	42%	29%
Többüzemes vállalkozás része	22%	19%	21%
Összesen	100%	100%	100%

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2009; HU n miss = 1.

6. táblázat: A vállalatok földrajzi tevékenységi területe (több válasz lehetséges)

	A vállalat helyszíne		
	AUT	HU	Összesen
	Részarány	Részarány	Részarány
Regionális	73%	58%	65%
Nemzeti	24%	20%	22%
Nemzetközi	19%	36%	28%
Összesen	100%	100%	100%

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2009; AUT n miss = 1.

7. táblázat: Ausztriához, illetve Magyarországhoz fűződő kapcsolatok a vállalatok földrajzi tevékenységi területei szerint

	A vállalatok földrajzi tevékenységi területe			
	Regionális	Nemzeti	Nemzetközi	Összesen
	Részarány	Részarány	Részarány	Részarány
Nem, nincs gazdasági kapcsolat	79%	59%	33%	67%
Igen, vannak gazdasági kapcsolatok	21%	41%	67%	33%
Összesen	100%	100%	100%	100%

Forrás: Integrációs monitor EXPAK AT.HU 2009; AUT n miss = 1.